

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës,
trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot.
Nr. Dok. 201900423/2

Tiranë ___/___/2019

Lënda: *Rekomandohet përmirësimi i kushteve dhe trajtimi i të paraburgosurve në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan.*

Drejtuar : **Z. Agim ISMAILAJ**
Drejtor i Përgjithshëm i Burgjeve

TIRANË

Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan
Drejtorit

ELBASAN

Të nderuar zotërinj,

Avokati i Popullit, në rolin e Mekanizmit Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues, në vijim Mekanizmi Kombëtar¹, bazuar në nenin 19/1 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999, "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar, kreu një inspektim në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan më datë 12.03.2019, sipas një Plani Inspektimi të miratuar nga Avokati i Popullit. Në përbërje të grupit inspektues ishin Z. Besnik Deda, Z. Genci Tërpo dhe Z. Alfred Koçobashi me detyrë Nd/Komisionerë pranë këtij Mekanizmi.

Objektivi kryesor i kësaj vizite monitoruese ishte vlerësimi i kushteve të Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan, cilësia e trajtimit të të paraburgosurve brenda tij, si dhe masat e marra për zbatimin e rekomandimeve të Avokatit të Popullit të bëra gjatë inspektimeve të mëparshme. Vizita në këtë institucion u zhvillua në një frymë të mirë bashkëpunimi.

Nga ana e drejtuesit të këtij institucioni, grupit inspektues iu ofrua mundësia që të kishin akses në përputhje me Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve, për takime dhe intervista

¹ Neni 74/1 i ligjit nr. 8328, datë 16.04.1998, "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve", i ndryshuar.

konfidenciale me personat e paraburgosur, si dhe për të kryer vizita në të gjithë ambientet që duhet të monitoronin.

Institucioni i Avokatit të Popullit, pasi u njoh me konstatimet e grupit inspektues, ka të drejtën e detyrimit kushtetues dhe ligjor t'ju parashtojë gjetjet e këtij inspektimi dhe të bëjë rekomandimet përkatëse.

Shënime paraprake

Kjo ishte vizita periodike monitoruese e Avokatit të Popullit në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan, për vitin 2019. Kapaciteti maksimal i institucionit është për 140 persona. Në ditën e inspektimit, në mjediset e institucionit ishin 145 persona të paraburgosur. Grupi i inspektimit nuk konstatoi asnjë person që të flinte në dysheme, por të gjithë ishin të pajisur me shtretër. Gjatë inspektimit, u konstatua gjithashtu se nuk çenohej e drejta për hapësirë jetike për person. Kjo për faktin se, godina në regjimin e brendshëm dhe infrastruktura e institucionit, ishin përshtatur për të përballuar kapacitetin maksimal, por dhe dinamikën e lëvizjeve të të paraburgosurve që ndryshonte pothuajse çdo ditë.

Organika e institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan përbëhej nga 140 punonjës, nga të cilët 30 punonjës organika civile dhe 110 ishin punonjës të sektorit të policisë së burgjeve.

Në bazë të Urdhrit të Ministrit të Drejtësisë Nr. 8927/1, datë 27.09.2018, "*Për kategorizimin e institucioneve të ekzekutimit të vendimeve penale*", i ndryshuar, Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan është kategorizuar si institucion paraburgimi.

Gjatë takimit me Drejtorin e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan Z. Andis Salla, grupi i inspektimit u informua në lidhje me respektimin e të drejtave dhe trajtimin e të paraburgosurve në këtë institucion, mënyrën e trajtimit dhe zgjidhjes nga ana e tyre të problematikave të ndeshura në inspektimet e mëparshme, si dhe u krye verifikimi i nivelit të zbatimit të rekomandimeve të bëra nga Institucioni i Avokatit të Popullit të një viti më parë.

Nisur nga informacioni i marrë nga Drejtori dhe stafi i institucionit, nga problematikat e konstatuara gjatë vizitës inspektuese, si dhe intervistat e kryera me personat e paraburgosur, rezultoi se:

1. Ishte plotësuar rekomandimi për pajisjen, përshtatjen dhe krijimin e kushteve të jetesës brenda mjediseve të banimit dhe paisjen e të paraburgosurve me materialet e nevojshme (çarçaf, peshqirë, batanije), sipas kërkesave të përcaktuara në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.
2. Ishte zbatuar rekomandimi në lidhje me sistemimin dhe shkarkimin e ujrave, duke kryer ndërhyrjet e nevojshme në zonën ku ndodhet kënetat përgjatë rrethimit të jashtëm, me qëllim evitimin e situatave të përmblytjes, e cila shërbente edhe si burim epidemish në këtë institucion.
3. Ishte zbatuar rekomandimi për furnizimin e farmacisë me ilaçe, si për rastet akute, ashtu dhe për rastet kronike duke vënë në zbatim efektiv skemën e rimbursimit të ilaçeve.

4. Ishin marrë masa në sektorin e kujdesit të veçantë (SKV) për riparimin e dusheve, lysterjen e dhomave, si dhe riparimin e rrjetit elektrik dhe kutive të shpërndarjes me të gjitha parametrat mbrojtës.
5. Ishte zbatuar rekomandimi për kryerjen e investimit për izolimin e tarracës të godinës në rregjimin e brendshëm dhe eliminimin e lagështirës në ambientet e banimit, kryesisht në sektorin e kujdesit të veçantë.
6. Ishin marrë masa për furnizimin me mjete dentare të dhomës së stomatologut, si dhe për furnizimin me medikamentet e munguara sektorin shëndetësor.

Ndërkohë, një pjesë e rekomandimeve të paraqitura nga Avokati i Popullit të një viti më parë nuk kishin gjetur zbatim dhe nuk ishin plotësuar. Më konkretisht:

1. Në dhomat e të paraburgosurve të këtij institucioni kishte nevojë për riparime, mirëmbajtje dhe plotësimin me orendi si dollapë për vendosjen e rrobave dhe sendeve të tjera personale.
2. Kushtet e dhomave ku zhvillojnë aktivitetet punonjësit e shërbimit psiko-social në çdo sektorë kishin nevojë për mirëmbajtje, si dhe zëvendësimin e materialeve informuese dhe pajisjeve funksionale me materiale dhe pajisje të reja.
3. Në këtë institucion ende kishte probleme për furnizimin me ujë dhe dushet e përbashkëta, për shkak të mungesës të ujit, nuk funksiononin normalisht.
4. Në ambientet e përbashkëta të dusheve kishte nevojë për mirëmbajtje, lysterje, si dhe për kryerjen e investimeve, pasi pajisjet ishin të amortizuara.
5. Gjithashtu, nuk ishte plotësuar rekomandimi për ofrimin e kurseve profesionale të të paraburgosurve në institucion.

Trajtimi

Grupi i monitorimit pati për objektiv të punës së tij mbledhjen e informacionit lidhur me trajtimin e të paraburgosurve dhe të dënuarve, me identifikimin e rasteve të përdorimit të forcës fizike tej kufijve të parashikuar me akte normative apo të presionit psikologjik ndaj kësaj kategorie, si edhe të rasteve të marrjes së masave disiplinore.

Nga informacioni i marrë gjatë vizitës inspektuese dhe intervistimit të të paraburgosurve, grupi monitorues nuk evidentoi raste apo pretendime të këtyre personave, për tejkallim të forcës fizike nga ana e punonjësve të policisë së burgjeve.

Por, pavarësisht situatës të përgjithshme, drejtuesi i institucionit informoi mbi rastin e vetëvarjes me pasojë vdekjen e të paraburgosurit Bledar Doda, godina A, kati i 3-të, dhoma nr.16, më datë 22.03.2019.

Lidhur me këtë rast, Institucioni i Avokatit të Popullit ka filluar kryerjen e një hetimi të pavarur administrativ. Nga korrespondenca zyrtare e zhvilluar midis institucionit tonë dhe organeve shtetërore të përfshira për hetimin e këtij rasti, rezulton se, mbi bazën e materialit referues të dërguar nga Drejtoria Vendore e Policisë Elbasan, Prokuroria pranë Gjykatës të Shkallës së Parë Elbasan, ka regjistruar procedimin penal nr.403 të vitit 2019 për veprën penale të “Shkaktimit të vetëvrasjes” parashikuar nga neni 99 i Kodit Penal. Nga analiza paraprake e këtij rasti, ky procedim bën fjalë për vetëvrasjen (nëpërmjet vetëvarjes me litar) të shtetasit Bledar Doda. Nga policia gjyqësore është vendosur kryerja e ekspertimit mjeko-ligjor për viktimën, por sipas organit të prokurorisë, akti i ekspertimit mjeko-ligjor ende nuk është administruar.

Ndërkohë, Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve nisur nga rasti i lartëpërmedhur me qëllim marrjen e masave parandaluese lidhur me vetëvrasjet në të gjitha institucionet penitenciare, me urdhërin nr.2406, datë 11.03.2019 të Drejtorit të Përgjithshëm² ka parashikuar detyrimin e stafit që gjatë pranimit të të dënuarve dhe të paraburgosurve, të merret informacion brenda afatit të observimit mbi rekordet që i dënuari/paraburgosuri mund të ketë patur në institucionet e tjera, si dhe të ushtrohen kontrole periodike për pastrimin e dhomave dhe ambienteve nga çdo mjet, litar, rrip, tel që mund të shërbejë si mjet për vetvarje.

Grupi i inspektimit, nga intervistat me të paraburgosurit evidentoi një numër ankesash që ishin të lidhura kryesisht me punën që duhej bërë nga sektori psiko-social për larminë e aktiviteteve të përbashkëta kulturore dhe sportive, si dhe ndaj sektorit shëndetësor për disa vonesa në kryerjen e vizitave mjeksore. Sipas intervistave të paraburgosurve, shërbimi mjekësor në këtë institucion nuk ishte i rregullt në kryerjen periodike të vizitave mjeksore. Ai nuk ofrohej në kohën kur ishin paraqitur nga të paraburgosurit raste emergjente të sëmundjeve, si dhe ky shërbim nuk ishte në cilësinë e duhur.

Një numër i konsiderueshëm ankesash, kishin të bënin me mungesën e një sistemi qëndror për ngrohje/ftohje të ambienteve të brendshme të godinës së banimit, që ti përshtatet kushteve klimaterike. Në mungesë të tij, ngrohja në dhoma për periudhën e dimrit realizohej me pajisje të siguruara nga vetë të paraburgosurit. Sipas informacionit të drejtuesit të institucionit, godina e banimit nuk ka sistem qëndror ngrohje/ftohje me kaldajë, pasi ky sistem nuk ka qënë i parashikuar në projektin e godinës që kur është ndërtuar.

Ankesa të tjera u paraqitën dhe për kushtet në ambientet e dhomave të banimit, të cilat konsistonin në mungesën e orendive kryesisht dollapë për vendosjen e rrobave, sendeve personale dhe të ushqimeve.

Masat mbrojtëse

Nga verifikimi dhe inspektimi i dokumentacioneve lidhur me sistemin e kërkesë/ankesave rezultoi se çdo ankesë regjistrohej në regjistrin përkatës dhe protokollohej³. Regjistrat mbaheshin nga sekretaria e institucionit.

Të paraburgosurit plotësonin një formular kërkesë/ankese dhe ia dorëzonin më pas punonjësit të sektorit psiko-social. Punonjësi i dërgonte në sekretarinë e institucionit ku protokolloheshin dhe pastaj i kalonin drejtorit të institucionit, i cili kthente përgjigje me shkrim apo takonte vetë të dënuarit.

Sa i takon objektit të këtyre kërkesave na rezultoi se ato konsistonin në kërkimin për leje shpërblyese, takime me familjarë, kërkesë për dinamikën e vuajtjes së dënimit, kërkesë për takim me avokatë, vizitë në spital, transferim, punësim ose kërkesë për blerjen e pajisjeve si TV ose frigorifer.

² Urdhër nr.2406, datë 11.03.2019 “Për masat parandaluese të vetvrasjeve në burgje dhe paraburgime”.

³ Neni 49 i ligjit Nr. 8328 dt. 16.04.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, i ndryshuar.

Sistemi i monitorimit me kamera vëzhgimi ishte funksional. Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan kamerat monitoronin pjesën më të madhe të mjediseve për 24 orë, ndërkohë që të dhënat ruheshin në server për një periudhë rreth dy javore.

Observimi si sektor i rëndësishëm për mbajtjen, kujdesin e veçante të paraburgosurve të cilët akomodohen rishtazi në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan funksiononte me 2 dhoma (me nga 2 krevatë secila) dhe pajisur me orenditë e nevojshme. Në momentin e inspektimit në këtë ambient nuk gjendej asnjë person.

Telefonat punonin në çdo kohë dhe të paraburgosurit e intervistuar, pohuan se flisnin dy herë në javë me të afërmit e tyre nëpërmjet telefonave me kartë që ndodheshin në mjedisin e regjimit të brendshëm. Nga ana e të paraburgosurve kishte kërkesa për komunikime më të shpeshta me familjarët e tyre dhe ngritën si shqetësim kufizimin e numrit të telefonatave. Ata kërkonin që tu jepej mundësia e komunikimit më shpesh brenda mundësive të institucionit dhe sipas kushteve familjare që kishte secili prej tyre.

Nga intervistat me të paraburgosurit nuk pati ankesa për mosrespektim të numrit të takimeve me familjet. Takimet me familjarët zhvilloheshin në një ambient të veçantë ku ndodheshin 8 poste takimesh, sipas kërkesave të të paraburgosurve dhe me miratim të Drejtorit të institucionit.

Në ambientin e takimeve ishte krijuar një mjedis i veçantë për të paraburgosur që kishin fëmijë të vegjël lidhur me ushtrimin e të drejtës së prindërimit në distancë. Ata mund të takoheshin në këtë ambient pa barriera apo kufizime fizike, por dhoma kishte nevojë për investime dhe pajisje me orendi për të qenë e përshtatshme për këtë qëllim.

Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan kishte në organikë 10 të paraburgosur të punësuar të cilët punonin kryesisht si pastrues, sanitarë, shpërndarës ushqimi etj. Të paraburgosurit që punonin përfitonin nga ulja e dënimit me 3.9 ditë në muaj. Ndërkohë, u konstatua se mungonin kontratat e punës të lidhura midis të punësuarve me institucionin.

Kjo procedurë ndiqej nga ana e stafit të institucionit, pasi vazhdon të mos jenë miratuar aktet nënligjore të nevojshme për të bërë efektive të drejtën e punësimit dhe për shpërblimin për të paraburgosurit/dënuarit, që garantohen nga ligji dhe standardet ndërkombëtare.

Punësimi i të paraburgosurve/dënuarve është i rregulluar sipas neneve 34,35, të ligjit nr.8328 dt.16.04.1998, *“Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”*, i ndryshuar. Avokati i Popullit ka rekomanduar në vijimësi se, puna dhe kriteret e shpërbimit duhet të parashikohen dhe rregullohen me Vendim të Këshillit të Ministrave, vendim i cili edhe pse tej çdo afati ligjor⁴, ka shumë vite që nuk është miratuar.

⁴ Nenet 76 dhe 77 të ligjit nr. 8328 dt. 16.04.1998, *“Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”*, i ndryshuar.

Kushtet materiale

Grupi i monitorimit, në fokus të vizitës së tij pati edhe monitorimin e kushteve materiale në ambientet e banimit, në kuadër të zbatimit të detyrimeve ligjore dhe respektimit të standardeve më të mira në krijimin e kushteve për jetesë të të dënuarve/paraburgosurve.

Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan kishte 4 sektorë të vendosur në një godinë. Nisur nga infrastruktura e godinës, në katin e parë ishin të vendosura ambientet e përbashkëta për takime, guzhina, lavanderia, dhomat e observim/veçimit etj. Ndërsa, dy katet e tjerë ishin të planifikuara për akomodimin e të paraburgosurve. Në çdo kat kishte nga dy sektorë të ndarë më vete. Në ambientin e jashtëm të godinës së banimit, ndodheshin 2 bokse për ajrimin e të paraburgosurve.

Çdo sektor kishte në përbërje nga 10 dhoma me kapacitet 2 dhe 6 persona për çdo dhomë. Kushtet e dhomave, sipërfaqet dhe hapsirat ishin të përshtatura duke respektuar hapsirën jetike për person. Pothuajse të gjitha dhomat kishin tualete brenda, të cilat ishin në kushte të pastra higjieno-sanitare. Dhomat ishin të pajisura me orenditë e nevojshme për mbajtjen e sendeve personale dhe ruajtjen e ushqimit të të paraburgosurve, por sikurse rezultoi në shumicën e rasteve këto orendi e pajisje ishin siguruar nga familjarët e tyre. Madje, në disa dhoma u konstatuan mungesë të pajisjeve dhe orendive duke detyruar të paraburgosurit të mbanin sendet e tyre personale dhe ushqimet në kushte jo të përshtatshme. Materialet për fjetje si dyshekët, batanijet dhe çarçafët ishin në gjendje të mirë dhe të mirmbajtura.

Tharja e rrobave personale vazhdonte të kryhej në ambientet e brendshme të dhomave. Kjo përbënte një shqetësim për të paraburgosurit, por dhe stafin e sigurisë të institucionit, pasi nuk kishte një vend të posaçëm për këtë qëllim. Pavarësisht urdhërit nr.2406, datë 11.03.2019 të Drejtorit të Përgjithshëm të Burgjeve, në disa dhoma u konstatuan rripa apo mjete të tjera të varur në mure për tharjen e rrobave. Kjo praktikë, për arsye sigurie nuk duhet lejuar nga punonjësit e shërbimit të policisë, por të gjendet mundësia e krijimit të ambienteve të veçanta në çdo sektor për tharjen e rrobave.

Në fund të korridorit të çdo kati ndodhej ambienti i dusheve i cili ishte i përbashkët për secilin sektor. Në këtë ambient, ndodheshin nga dy poste për dushe që plotësonin nevojat për larjen e trupit të të paraburgosurve. Orari i dushit ishte planifikuar për mesatarisht dy herë në javë dhe zbatohet sipas grafikut të miratuar nga drejtuesit e institucionit. Kushtet e mirëmbajtjes të dusheve dhe ato higjieno sanitare nuk ishin të mira. Grupi i inspektimit, konstatoi se disa nga kokat e dusheve ishin të dëmtuara, sikurse kishte amortizim të pllakave dhe tubacioneve. Këto ambiente gjithashtu, kishin nevojë për mirëmbajtje, lyerje me bojë dhe desifektimin periodik të tyre, pasi konstatohet që ato nuk ishin të pastra nga ana higjieno sanitare.

Ajrimi për të paraburgosurit kryhej sipas sektorëve në 2 bokse ajrimi të ndara nga njëra-tjetra. Njëri prej këtyre ambienteve të ajrimit përdorej sipas grafikut të miratuar për personat me probleme të shëndetit mendor, izolim/veçimin, si edhe për 18-21 vjeçarët (aktualisht në këtë institucion ndodheshin 11 të paraburgosur të moshës 18-21 vjeçare). Ky ambient përdorej gjithashtu për kryerjen e ajrimit edhe për personat e tjerë kur konstatohet se ata kishin konflikte dhe mosmarrëveshje me njëri-tjetrin.

Ambientet e përbashkëta si klasat, biblioteka dhe dhoma e palestrës ishin funksionale për çdo sektorë. Aty zhvilloheshin rregullisht aktivitete në grup dhe individuale me të paraburgosurit, sipas programit të miratuar nga drejtuesi i institucionit për punojësit e sektorit psiko-social. Këto ambiente ishin me hapsirë të bollshme, të pajisura me orënditë e nevojshme, por mungonte larmia e materialeve dhe mjeteve në funksion të qëllimit që ato kanë, për riedukimin e personave të privuar nga liria. Për sa i takon aktiviteteve kulturore dhe sportive, që kërkonte pjesmarrje më të gjerë të të paraburgosurve, ato organizoheshin në bokset e ajrimit, sipas programit vjetor të aktiviteteve.

Ambientet e takimit me familjarët gjendeshin në katin e parë të godinës. Ambienti ishte funksional me 8 poste për takimet e planifikuara mujore. Në këtë ambient ndodhej dhoma e takimeve me avokatët, dhoma e takimeve nga prokurorët, si dhe një dhomë me sipërfaqe prej gati 3x4 m², e cila përdorej si ambient për prindërimin në distancë.

Kjo dhomë ishte e vogël dhe nuk ishte e plotësuar me pajisje dhe orënditë e duhura për t'u konsideruar si një ambient takimi i të paraburgosurve me fëmijët e tyre. Infrastruktura e godinës jepte mundësinë e krijimit të një ambienti tjetër me hapsirë më të madhe se ambienti ekzistues, i cili gjithashtu duhet të jetë i pajisur me materiale shlodhëse dhe lodra për fëmijët, që të paraburgosurit të ndjehen sa më miqësor me fëmijët dhe familjet e tyre.

Në këtë ambient kishte një dhomë për takime speciale ndërmjet bashkëshortëve, e cila ishte e pajisur me materialet dhe orënditë e nevojshme. Gjëndja higjieno sanitare e dhomave që ndodheshin në ambientin e takimeve ishte e pastër.

Shërbimi i furnizimit me ujë të rrjedhshëm kryhej nga Ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimeve Elbasan dhe nga pusi që ndodhej brenda territorit të këtij institucioni. Cilësia e ujit ishte e mirë, por furnizimi me ujë në dhoma dhe ambientin e dusheve kryhej me orar, 3 herë në ditë, sipas grafikut të miratuar. Gjatë intervistave, disa të paraburgosur shfaqën ankesa që shpeshherë ky shërbim kishte probleme dhe nuk plotësonte nevojat e tyre për mbajtjen e pastërtisë së ambienteve dhe të higjienës personale.

Për përsa i përket larjes së rrobave të veshjes dhe atyre të fjetjes ato laheshin në lavanderin e këtij institucioni, nga vetë të paraburgosurit brenda në ambientet e dhomave, si dhe nga familjarët e tyre. Furnizimi me detergjente, kryhej sipas normativave mujore për çdo të paraburgosur, të cilat ishin të evidentuara në regjistër të veçantë.

Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan nuk kishte një njësi tregtare për ofrimin e produkteve të ndryshme për të paraburgosurit.

Kuzhina funksiononte në kushte shumë të mira dhe ishte e plotësuar me pajisjet e gatimit dhe sistemit të aspirimit. Ato ishin të standardeve industriale duke qenë se ishin vendosur së fundmi. Ambienti ku ndodhej kuzhina ishte i pastër dhe i lyer. Sipas organikës, në këtë institucion punonin 4 (katër) kuzhinierë dhe 2 (dy) ndihmës kuzhinier të paraburgosur nga lista e të punësuarve. Në kuzhinë ndodhej regjistri i normativave ushqimore dhe menyja ditore ishte e afishuar. Regjistrat e kontrollit të ushqimit dhe të menisë së gatimit ishin të sekretuar dhe të protokolluar. Kampionët e ushqimeve mbaheshin në kushte frigoriferike dhe të etiketuara sipas vakteve përkatëse. Gjithashtu u konstatuan edhe racionet përkatëse për të sëmurët diabetikë në këtë institucion. Kushtet e përgatitjes së ushqimit në ambientet e kuzhinës së institucionit, rezultuan në gjendje të mirë dhe ushqimi konsumohej nga të paraburgosurit.

Regjimi dhe aktivitetet

Orari i veprimeve në regjimin e brendshëm ishte i afishuar, në të cilin pasqyrohej mbarëvajtja e rregullave ditorë si zgjimi, rregullimi e pastrimi i dhomave, pastrimi i ambienteve të përbashkëta, ora e punës edukative e profesionale, ajrimi, aktivitetet kulturore dhe sportive, etj.

Nga intervistat e realizuara me të paraburgosurit në lidhje me aktivitetet apo programet që zhvillohen në këtë institucion, ata theksonin se organizoheshin aktivitete të përbashkëta edukative dhe sportive. Por, ata kishin kërkesa për larminë e aktiviteteve kulturore dhe mungesën e kurseve profesionale.

Në këtë aspekt, është për tu theksuar se një ndër qëllimet e institucioneve të mbyllura penitenciare është riintegrimi në shoqëri i personave, në momentin kur do të lënë burgun. Rregullorja Evropiane e Burgjeve parashikon se *“regjimi i ofruar për të gjithë të burgosurit përfshin një program të balancuar veprimtarish. Ky regjim u lejon të gjithë të burgosurve të kalojnë sa më shumë orë në ditë jashtë qelive të tyre, sipas nevojës për një nivel të përshtatshëm të ndërveprimit njerëzor dhe shoqëror”*⁵.

Në dosjet e punës të punonjësve të sektorit psiko-social kishte programe individuale të trajtimit, si dhe pasqyrimi i organizimit të aktivitete të përbashkëta kryesisht diskutime në grup për tema sociale, këshillime në ambientet e ajrimit ose në klasat e edukimit dhe aktiviteteve sportive. Dosjet psiko-sociale ishin të plotësuara mirë, me përmbledhje nga takimet e fundit me të paraburgosurit, vlerësimet sipas tre mujoreve, si dhe gjithë dokumentat e tjera mbështetëse për çdo të paraburgosur.

E drejta për të mbajtur kontakte me familjarët dhe të afërmit zbatohet në përputhje me Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve. Takimet realizoheshin mesatarisht 4 herë në muaj. Takimi me familjarët zgjaste rreth 20 minuta.

Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan, funksiononte biblioteka e cila ishte e pasur me libra, në dispozicion të të paraburgosurve për lexim sipas kërkesave. Të paraburgosurit e regjistruar kishin nga një kartelë personale dhe nëpërmjet saj tërhiqnin dhe dorëzonin librat sipas kërkesave.

Në këtë institucion, mungonin trajnimet profesionale, pasi Qendra Rajonale e Formimit Profesional Elbasan apo dhe organizatat e ndryshme të qytetit, nuk kishin ofruar shërbime të tilla kohët e fundit.

Shërbimi Shëndetësor

Gjatë vizitës në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan, grupi i inspektimit konstatoi se ky shërbim funksiononte rregullisht. Personeli mjekësor përbëhej

⁵Rregullorja e Evropiane e Burgjeve Pika25.1 dhe 25.2; <http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/EPR-Albanian.pdf>

nga 7 punonjës dhe ishte i plotësuar sipas organikës me 1(një) mjek, 1(një) stomatolog dhe 5 (pesë) infermierë. Farmacistë nuk kishte në organikë, por detyrën e tij e kryente një nga infermierët, i cili ishte i miratuar nga shërbimi shëndetësor në Drejtorinë e Përgjithshme të Burgjeve dhe Drejtori i këtij institucioni. Personeli mjekësor punonte i gjithi me kohë të plotë.

Ambienti ku zhvilloheshin vizitat mjekësore ishte i pastër nga ana higjieno sanitare. Në këtë ambient ndodheshin 3 (tre) dhoma për shtrimin e të paraburgosurve, dhoma e mjekut, dhoma e stomatologut, farmacia, dhoma e infermierëve dhe një dhomë me 3(tre) krevatë në rast urgjence. Dhoma e mjekut ishte e plotësuar me krevatin, tavolinën, dollapin për mbajtjen e mjeteve të punës të mjekut dhe ishte e lyer. Gjithashtu, kabineti stomatologjik ishte i plotësuar me të gjitha pajisjet e nevojshme të punës, duke përfshirë dhe poltronin i cili ishte i ri.

Furnizimi me ilaçe kryhej rregullisht sipas skemës treshe, me ribursim për të sëmurët kronikë, me fonde në dispozicion nga vetë institucioni për të sëmurët akutë, si dhe nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve në bazë të një plan-shpërndarje, sipas kërkesave dhe nevojave vjetore të shërbimit shëndetësor të këtij institucioni.

Pavarësisht kësaj situatë, nga intervistat me të paraburgosurit, grupi inspektimit konstatoi dhe disa problematika lidhur me shërbimin shëndetësor, të cilat konsistonin në vonesa të vizitave mjekësore pranë mjekëve specialistë të Spitalit Rajonal Elbasan, si dhe për mungesa të medikamenteve, që shpesh mbuloheshin me kontributet e sjelljes nga familja.

Prezenca e mjekut edhe pas orarit të punës duhet të jetë me kohë të plotë, pasi kjo ka një ndikim të drejtpërdrejtë në cilësinë dhe mbulimin e shërbimit shëndetësor, me qëllim për të shmangur situatat që mund të paraqiten në rastet urgjente, të cilat personeli infermierëve nuk mund t'i përballojë dhe pasojat mund të jenë të rënda për të paraburgosurit e sëmurë.

Në të njëjtën kohë, miratimi me vonesë i kërkesave për kryerjen e vizitave mjekësore pranë mjekëve specialist nga drejtuesit e këtij institucioni, shkakton në mënyrë të drejtpërdrejtë shkëlqen e së drejtës për qasje deri te mjeku nga ana e personave të dënuar apo të paraburgosur, gjë që interpretuar dhe në qëndrimet e KPT (CPT-së) parashikon që: *“Derisa qëndrojnë në burg, personave të dënuar duhet tu mundësohet qasja deri te mjeku në çdo kohë, pa marrë parasysh faktin e regjimit të burgosjes së tyre”* dhe se *“shërbimi shëndetësor duhet të organizohet në atë mënyrë, që do të mundësojë që kërkesat për konsultime mjekësore të ofrohen pa zgjatje të pa nevojshme”*.

Një problematikë e rëndësishme që u evidentua gjatë vizitës inspektuese, ishte mungesa e autoambulancës për të shoqëruar personat e paraburgosur të sëmurë në spitalin rajonal apo spitalet përkatëse të vendit. Kjo kërkesë ishte e evidente, në rastin e personave të cilët vuajnë nga çrregullime të shëndetit mendor, për shkak të sëmundjes së tyre, kanë nevojë për një vëmendje të veçantë, veçanërisht nga ekipi multidisiplinar i institucionit.

Në këtë rast, vlen të theksohet Rregullorja Evropiane e Burgjeve, në të cilën thuhet shprehimisht se: *“Autoritetet e burgut ruajnë shëndetin e të gjithë të burgosurve që janë në kujdesin e tyre. Shërbimet mjekësore në burg organizohen në bashkëpunim të ngushtë me administrimin shëndetësor të komunitetit ose të shtetit. Të burgosurit i ofrohen*

*shërbimet mjekësore, kirurgjike dhe psikiatrike, duke përfshirë dhe ato shërbime që janë të disponueshme në komunitet*⁶.

Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Elbasan kishte një Sektor të Kujdesit të Veçantë (SKV), në të cilin ndodheshin 7(shatë) persona të sëmurë me probleme të shëndetit mendor.

Nga kqyrja e dokumentacionit të stafit mjekësor, e në veçanti atij të mjekut, u konstatua se kartelat klinike mbaheshin në dollap të mbyllura me çelës në dhomën e mjekut. Gjithashtu u kqyren regjistri i vizitave të mjekut, regjistrat e informacionit 24 orësh të infermierëve, të cilat ishin mbajtur me rregull. Gjithashtu, regjistri i evidentimit të rasteve të dhunës fizike, si dhe formatet e kontrollit mjekësor ishin plotësuar sipas Protokollit të Stambollit lidhur me evidentimin dhe raportimin e rasteve të dhunës.

Gjatë vizitës inspektuese dhe intervistave me të paraburgosurit, u konstatua se një pjesë e tyre ishin të pajisur me libreza shëndetësore. Ndërkohë, personeli mjekësor ishte duke punuar për plotësimin e librezave shëndetësore për të gjithë të paraburgosurit.

Lidhur me disa mungesa për sigurimin e ilaçeve, duhet të theksojmë se Institucioni i Avokatit të Popullit në mënyrë të përsëritur ka rekomanduar marrjen e masave për vënien në funksion të skemës së furnizimit me ilace për të gjitha institucionet penitenciare, ndaj në vijim do të kërkohet informacion i vazhdueshëm për hapat e marra nga ana juaj në këtë drejtim.

Për sa më sipër dhe në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, ku thuhet se:

“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”; të nenit 21, germa “b” të ligjit nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar, ku thuhet se: *“Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe, në bazë të Nenit 74/1 pika “b” të Ligjit Nr. 8328 dt. 16.04.1998, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”, i ndryshuar ku parashikohet midis të tjerash se: “Avokati i Popullit nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës ka këto kompetenca:*

b) të paraqesë rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohet trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura dhe trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor dhe poshtëruës”.

REKOMANDOJMË:

1. Marrjen e masave të menjëhershme nga ana e personelit të shërbimit shëndetësor të institucionit për furnizimin e farmacisë me ilace, si për rastet akute, ashtu dhe ato kronike duke vënë në zbatim efektiv skemën e rimbursimit të ilaçeve.
2. Marrjen e masave të menjëhershme për rritjen e efikasitetit dhe përmirësimin e ofrimit të shërbimit shëndetësor në kohë dhe pa vonesa nga ana e stafit mjekësor ndaj të paraburgosurve.

⁶ Rregullorja Evropiane e Burgjeve, pika 39, 40.1, 40.5;

3. Marrjen e masave të menjëhershme për plotësimin e dhomave të të paraburgosurve me materialet dhe orenditë e nevojshme për mbajtjen e sendeve personale dhe ushqimeve.
4. Marrjen e masave për gjetjen e mundësive financiare për investime, me qëllim instalimin e një sistemi qëndror ngrohës-ftohës për të paraburgosurit që strehohen në këtë godinë.
5. Marrjen e masave për krijimin dhe pajisjen e ambienteve ekzistues me mjetet e duhura për konkretizimin e aktiviteteve psiko-sociale, si dhe aktiviteteve kulturore e sportive për rritjen e larmisë së aktiviteteve social-kulturore në këtë institucion.
6. Marrjen e masave të menjëhershme për riparimin e dusheve, dizifektimin dhe lyerjen e ambienteve të përbashkëta të tyre.
7. Marrjen e masave të menjëhershme për krijimin e ambienteve të veçanta në çdo sektor për tharjen e rrobave të të paraburgosurve dhe heqjen për arsye sigurie të litarëve, rripave dhe mjeteve të tjera në dhoma, për tharjen e rrobave.
8. Marrjen e masave për plotësimin e institucionit me autoambulancë, me qëllim shoqërimin e të sëmurëve në rastet urgjente, si dhe atyre me probleme të shëndetit mendor, për në Spitalin Rajonal Elbasan dhe spitalet e tjera të vendit.
9. Marrjen e masave të nevojshme në bashkëpunim me Qendrën e Formimit Profesional Elbasan për ofrimin e kurseve profesionale të të paraburgosurve në institucion. Bashkëpunim me zyrën rajonale për të bërë aktivitete të formimit profesional.

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të Ligjit Nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

KOMISIONERI

Ermonela XHAFA